

بیم ها و امیدها درمورد پروژه خط لوله گاز ایران و پاکستان

سید بهادر حسینی

وضعیت و روند اجرای پروژه خط لوله گاز میان ایران و پاکستان و سوم به (IP Gas Pipeline) این روزها و همزمان با اعلام خروج آمریکا از برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) مورد توجه کارشناسان بخش انرژی و سیاستگذاران دو کشور قرار گرفته است.

ایده احداث خط لوله صلح در سال 1990 مطرح شد و قرار بود که این خط لوله با انتقال گاز ایران به پاکستان و هند، پیام آور صلح و دوستی در شبه قاره باشد.

با توجه به اینکه توافق شده بود هند و پاکستان برای تامین امنیت این خط لوله، اختلافات خود را کاهش دهند، این خط لوله انتقال گاز به 'خط لوله صلح' موسوم شد.

براساس توافق اولیه، قرار بود این خط لوله دو هزار و 700 کیلومتری گاز صادراتی ایران را از مسیر پاکستان به هند منتقل کند.

پیش بینی شده بود که در صورت توافق نهایی، یک هزار و 100 کیلومتر از این خط لوله در ایران، یک هزار کیلومتر در پاکستان و 600 کیلومتر در هند احداث شود.

طبق طرح اولیه قرار شده بود که روزانه 150 میلیون مترمکعب گاز ایران به هند و پاکستان صادر شود که 90 میلیون مترمکعب آن برای هند و 60 میلیون مترمکعب آن برای پاکستان در نظر گرفته شده بود.

طبق قراردادی که در سال 2010 میلادی میان ایران و پاکستان امضا شد و به خط لوله صلح میان دو کشور معروف شد، گاز طبیعی ایران از میدان گازی پارس جنوبی در استان بوشهر به بندر 'نواب شاه' در جنوب پاکستان منتقل می شد.

همچنین بر اساس این قرارداد، قرار شد که ایران از فروردین ماه

1393 (2014 میلادی) روزانه 21 میلیون و 500 هزار مترمکعب گاز و سالانه 8/7 میلیارد مترمکعب گاز طبیعی به پاکستان صادر کند. پاکستان که به بهانه تحریم ها و فشارهای خارجی، تاکنون به تعهدات خود در قبال قرارداد خاتمه یافته اش با ایران برای تکمیل خط لوله آی-پی در خاک خود عمل نکرده است، عنوان می کند که سخت در تلاش است تا با احداث خط لوله مربوط به طرح آی-پی در خاک خود (بیش از 700 کیلومتر)، هر چه سریع تر زمینه واردات گاز طبیعی از ایران را فراهم کند.

طبق گفته مقامات رسمی پاکستان، این کشور قراردادهایی برای احداث خط لوله گاز از بندر 'گوادر' (در 70 کیلومتری مرز ایران) تا 'نوابشاه' (مقصد نهایی خط لوله آی-پی) امضا کرده و براساس آنچه عالی ترین مقامات پاکستان عنوان کرده اند، این خط لوله، در صورت احداث، در واقع قرار است بخش اصلی خط لوله (آی - پی) باشد.

ضرب الاجل تعیین شده در قرارداد گازی آی - پی، همزمان با پایان سال 2014 میلادی به پایان رسید و جمهوری اسلامی ایران مدت ها قبل از سررسیدن این ضرب الاجل، به تعهد خود عمل کرد و خط لوله گاز را در خاک خود از میدان های گازی جنوب تا نزدیک مرز پاکستان احداث کرد.

پاکستان که نیاز شدید به انرژی دارد، بارها اعلام کرده است که طرح خط لوله آی-پی کاملاً مستقل از طرح تاپی است و این کشور به اجرای هر دو طرح برای رفع بحران انرژی خود نیاز دارد.

*** نیازهای گازی پاکستان 200 میلیون نفری

پاکستان، کشوری با 207 میلیون نفر جمعیت، بازار مصرف بزرگ گاز طبیعی در منطقه محسوب می شود که در حال حاضر تنها توانایی تامین دو سوم گاز مورد نیاز خود را دارد.

این در حالی است که با توجه به افت فشار مخازن گاز این کشور، سهم تولید داخلی در تامین گاز مورد نیاز آینده پاکستان بیش از پیش کاهش می یابد.

از سوی دیگر، طی سالهای اخیر پاکستان با بحران تامین انرژی روبه رو بوده و به همین منظور، به دنبال انعقاد قراردادهای مختلف واردات گاز از جمله خط لوله صلح، خط لوله تاپی برای واردات از ترکمنستان و واردات ال.ان.جی از قطر بوده است.

بر اساس آخرین آمار دبیر فراورده های نفتی پاکستان در کابینه دولت انتقالی این کشور به سرپرستی 'ناصرالملک'، در حال حاضر میزان مورد نیاز انرژی در این کشور 79.58 میلیون تن است که 38 درصد آن از طریق گاز، 34 درصد از طریق نفت، 6 درصد از طریق

ال.ان.جی، هیدرولیک و زغال سنگ تامین می شود. بر این اساس، مجموع مصرف کنندگان گاز در پاکستان، 8.8 میلیون نفر می باشد که سالیانه به میزان 500 هزار نفر به این تعداد افزوده می شود.

به گفته دبیر فراورده های نفتی پاکستان، به دلیل کمبود گاز در کشور، تا سال 2030 میزان تولید ال.ان.جی از یکهزار میلیون فوت مکعب به سه هزار و 600 میلیون فوت مکعب افزایش می یابد. میزان مصرف گاز در پاکستان طی 20 سال گذشته بیش از 80 درصد افزایش داشته و جمعیت پاکستان به سرعت در حال رشد است و تعداد انشعابات گاز از چهار میلیون به 8.8 میلیون انشعاب افزایش یافته است.

*** آخرین تحولات خط لوله گاز ایران به پاکستان بر اساس آخرین تحولات این خط لوله گازی، محمد فیصل سخنگوی وزارت امور خارجه پاکستان چهارم اسفندماه سال 96 در اظهار نظر رسمی درباره طرح خط لوله آی-پی گفت که طرح انتقال گاز ایران به پاکستان کنار گذاشته نشده و این طرح در جای خود باقی بوده و ادامه می یابد.

وی با تاکید بر اجرای خط لوله گاز ایران به پاکستان به دلیل نیازهای رو به رشد انرژی در کشورش گفت: اسلام آباد در خصوص تکمیل خط لوله صلح در کنار ایران می ماند.

نخست وزیر پیشین پاکستان در دولت حزب مسلم لیگ نواز نیز در آخرین نشست خبری خود با رسانه ها پیش از پایان دولت، در خصوص وضعیت بخش انرژی و نفت و گاز این کشور در دوران پنج سال عملکرد حزب مسلم لیگ - نواز- گفت که اسلام آباد هم اکنون تلاش خود را بر پروژه خط لوله گاز موسم به تاپی (TAPI) متمرکز کرده است.

شاهدخاقان عباسی درمورد تحریم ها علیه ایران گفت: هم اکنون به دلیل تحریم های تازه علیه تهران، قادر نیستیم که پروژه خط لوله گاز ایران-پاکستان موسوم به (IP) را اجرایی کنیم. وی واردات گاز مایع (ال - ان - جی) را بهترین گزینه پیش روی دولت مسلم لیگ نواز در دوران 5 ساله تصدی دولت عنوان کرد.

**** قرارداد 10 میلیارد دلاری خرید گاز از پاکستان؛ گزینه جدید؟ رسانه های پاکستانی سه شنبه هفته گذشته 15 خردادماه به نقل از منابع آگاه اعلام کردند که اسلام آباد و مسکو اخیرا تصمیم گرفتند تا برای احداث خط لوله گاز در پاکستان قرارداد 10 میلیارد دلاری امضا کنند.

بر اساس این خبر، منابع آگاه در پاکستان گفتند: این کشور به زودی قرارداد 10 میلیارد دلاری گاز با روسیه امضا می کند که باعث می شود که خواب از سر آمریکایی هایی که همیشه پاکستان را سرزنش می کنند، بپرد.

در این گزارش آمده بود: گسترش چشمگیر روابط پاکستان و روسیه خبر بدی برای آمریکایی ها محسوب می شود، آمریکا که همیشه پاکستان را برای انجام اقدامات بیشتر در جنگ علیه تروریسم تحت فشار قرار داده است، اکنون سیاست های غیرمنطقی آن باعث شده تا اسلام آباد و مسکو بیشتر به هم نزدیک شوند.

بر اساس این خبر به نقل از منابع آگاه، کابینه دولت وقت اسلام آباد پیش تر با امضای قرارداد گازی با روسیه موافقت کرده و دولت به سفارت این کشور در مسکو نیز دستور العمل های لازم را برای عقد قرارداد با طرف روسی ابلاغ کرده است.

براساس این گزارش، به احتمال زیاد هفته جاری در شهر مسکو پایتخت روسیه این قرارداد به امضا می رسد.

وب سایت روزنامه انگلیسی زبان اکسپرس تریبیون پاکستان نیز به نقل از منابع گزارش داد: شرکت گازپروم روسیه قرار است گزارش امکانسنجی این طرح گازی را آماده کند که پس از آن بودجه کامل آن نیز برآورد خواهد شد.

در مقابل پاکستان نیز با فرآیند امکانسنجی موافقت کرده و در این خصوص شرکت ملی گاز پاکستان (ISGS) با طرف روسی در ارتباط خواهد بود.

در این گزارش آمده است: عملیات احداث این خط لوله که قرار است آسیای میانه را به آسیای جنوبی وصل کند، از ماه مارس سال آینده میلادی آغاز می شود.

شایان ذکر است که شرکت های مهم انرژی روسیه از جمله گازپروم و 'جی پی بی گلوبل ریسورس' متعلق به کنسرسیوم روسی در سال 2012 به دولت پاکستان پیشنهاد مشارکت در طرح انتقال گاز از ایران به پاکستان را مطرح کرده بودند.

روسیه در سفر بهمن ماه 1390 خانم 'حنا ربانی کهر' وزیر وقت امور خارجه پاکستان به مسکو، پیشنهاد مشارکت در پروژه انتقال گاز ایران و تامین بودجه لازم برای مشارکت در این زمینه را ارائه کرده بود.

بر این اساس، کارشناسان معتقدند در صورت تحقق این پروژه، قدرت منطقه ای پاکستان به شدت افزایش یافته و ممکن است دولت آمریکا طی روزهای آینده برای جلوگیری از افزایش روابط میان مسکو - اسلام آباد فشار خود را بر پاکستان افزایش دهد.

*** پاسخ وزارت خارجه پاکستان به اخبار قراردادهای گازی
'محمد فیصل' سخنگوی وزارت امور خارج پاکستان، در نشست خبری هفتگی
با رسانه های خارجی و داخلی پاکستان در پاسخ به پرسش خبرنگاری در
خصوص انتشار اخباری در رسانه های این کشور مبنی بر امضای توافق
نامه 10 میلیارد دلاری اسلام آباد - مسکو و تاثیر این قرارداد بر
خط لوله گاز ایران به پاکستان گفت: روسیه و پاکستان برای اجرای خط
لوله گاز با همکاری جمهوری اسلامی ایران در اعماق اقیانوس در
سواحل جنوبی این کشور، توافق نامه همکاری امضاء می کنند.
وی اضافه کرد: در مرحله نخست، کارشناسان روسی برای عملیاتی کردن
احداث خط لوله گاز در اعماق دریا اقدامات امکان سنجی انجام می
دهند.

محمد فیصل گفت: پیشنهاد اجرای خط لوله گاز در زیر دریا از سال
2017 میلادی از سوی دولت پاکستان در دست بررسی بوده و در این طرح،
روسیه، پاکستان، جمهوری اسلامی ایران و هند مشارکت دارند.
این دیپلمات پاکستانی در ادامه سخنانش در این خصوص افزود: مسئولان
بلندپایه وزارت انرژی پاکستان و روسیه پیش نویس توافق نامه
همکاری برای آغاز مطالعات امکان سنجی به منظور اجرای طرح احداث
خط لوله گاز در زیر دریا را آماده کرده اند.

سخنگوی وزارت امور خارجه پاکستان خاطر نشان کرد: پیشنهاد امضای
توافق نامه همکاری برای آغاز مطالعات امکان سنجی، به عملی بودن
این طرح کمک کرده و پاکستان و روسیه در مرحله نخست، تصمیم نهایی
را درباره این طرح خواهند گرفت.

محمد فیصل در خصوص انتشار اخباری مبنی بر اینکه پاکستان طرح خط
لوله انتقال گاز از ایران موسوم به (IP GPAS PIPELINE) را نادیده
گرفته است نیز گفت: خط لوله گاز ایران - پاکستان طرح جداگانه است
که مسئولیت عملیاتی کردن آن با وزارت نفت و منابع طبیعی پاکستان
است.

«محمد فیصل» سخنگوی وزارت خارجه پاکستان ضمن تأیید توافق با
روسیه برای احداث خط لوله انتقال گاز از بستر دریا گفت: این پروژه
مانع دریافت گاز از ایران نمیشود.

به نظر می رسد، در حالی که دولت فدرال پاکستان (حزب حاکم) به خط
آخر رسیده و دولت انتقالی این کشور، عهده دار امور کشور شده است،
وضعیت خط انتقال گاز از ایران به پاکستان موسوم به (آی پی) نامعلوم
است و باید تا تشکیل دولت آتی منتظر ماند.

البته این اخبار در حالی در رسانه های پاکستان منتشر می شود که
خبرگزاری رسمی دولت پاکستان (APP) روز شنبه دوازدهم خردادماه
جاری گزارش داد: اداره نفت و منابع طبیعی پاکستان مصمم است تا با

تماس با سازمان همتای خود در ایران، ازسرگیری طرح مشترک گاز را مورد بررسی قرار دهد.

بر اساس خبر منتشر شده، اداره امور نفت و منابع طبیعی پاکستان تصمیم دارد تا برای ازسرگیری طرح انتقال گاز از ایران موسوم به (آی - پی)، با طرف ایرانی گفت و گو و تماس برقرار کند. در این گزارش به نقل از منابع دولتی پاکستان آمده است: با توجه به تحریم های بین المللی علیه ایران، طرف پاکستانی خواهان بررسی همه جانبه این وضعیت برای ازسرگیری طرح انتقال گاز از ایران به پاکستان است.

این منابع افزودند: پاکستان برای تکمیل این طرح آماده است و در سال مالی جدید نیز، تمامی جزئیات درخصوص خط لوله انتقال گاز ایران از جمله قرارداد خرید و فروش گاز با مسئولان ایرانی مورد بحث و بررسی قرار می گیرد.

پیش از این نیز روزنامه اردو زبان 'جنگ' چاپ راولپندی به نقل از یک مقام ارشد وزارت نفت و منابع طبیعی پاکستان نوشت: مقامات پاکستان به دولت جمهوری اسلامی ایران پیشنهاد داده اند که برای ازسرگیری مذاکرات درخصوص طرح انتقال گاز از ایران موسوم به (آی - پی)، نماینده ویژه خود را به اسلام آباد اعزام کند.

*** سفارت ایران در پاکستان: بهانه های تکمیل نشدن خط لوله، واهی بود

در پیگیری این موضوع از سفارت جمهوری اسلامی در پاکستان، بخش بازرگانی سفارت کشورمان در این خصوص روند اجرا و تکمیل خط لوله گاز، اعلام کرد: اینکه عنوان می شود که دولت این کشور سخت در تلاش است تا با احداث خط لوله مربوط به طرح آی-پی در خاک خود (بیش از 700 کیلومتر)، هر چه سریع تر زمینه واردات گاز طبیعی از ایران را فراهم کند، این اخبار به صورت اغراق آمیز از سوی رسانه های پاکستانی منتشر شده است.

بر این اساس، دولت پاکستان تاکنون هیچ اقدام و تلاشی برای اجرای خط لوله گاز به عمل نیاورده است.

ایران معتقد است که تحریم ها شامل خطوط انرژی نمی شود و این موارد مطرح شده در خصوص اینکه تحریم ها دلیل تکمیل نشدن این طرح است، بهانه ای بیش نیست.

همچنین در مورد اخبار مطرح شده با موضوع اینکه با توجه به تحریم های بین المللی علیه ایران، طرف پاکستانی خواهان بررسی همه جانبه این وضعیت برای ازسرگیری طرح انتقال گاز از ایران به پاکستان است، تاکنون هیچ شواهد و اخبار موثقی دریافت نشده است.